

גליון תתקס"א • ערש"ק פרשת תרומה

• שנת העשרים •

לקראת שבוע

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מאין היה להם שש במדבר?

מדוע צריך במשכן גם נחישות?

בשיטת הרמב"ם בענין ציפוי כלים לגבי טומאה

עת רצון לניצוח "הגוי אשר בקרבך"

אור
החסידות

לעילוי נשמת

הרה"ת ר' מנחם מענדל

בהרה"ת ר' מאיר שלום ע"ה

בליזנסקי

נלב"ע ביום ה' אדר ה'תשנ"ה

תנצב"ה

•

נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת
ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאניץ
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אוריינתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים
הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף משה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

לעילוי נשמת
מרת זעלדא בת ר' אליעזר ע"ה מאסקאל
נלב"ע ביום א' אדר ה'תש"ס
תנצב"ה

+

נרפס ע"י חתנה
הרה"ת יצחק יהודה וזוגתו מרת חנה שיחיו קופפר

לעילוי נשמת
מרת שמחה בת ר' שלמה ע"ה סיידוף
נפטרה א' אדר א' ה'תשע"א
תנצב"ה

+

נרפס ע"י בנה
הרה"ת יוסף וזוגתו מרת יוכבד ומשפחתם שיחיו סיידוף

לזכרון
הרב החסיד התמים השליח
גרשון מענדל
בן הרה"ח התמים ר' חיים מאיר ע"ה
גרליק

מחלוצי וראשוני השלוחים
שליח הרבי לאיטליא של יון
נפטר ביום הש"ק פ' משפטים-שקלים
בדר"ח, א' אדר שנת ה'תשפ"א
תנצב"ה

+

נרפס ע"י בני משפחתו שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ח ר' שמואל מאיר ב"ר משה ע"ה זילבערשטיין
נלב"ע ביום ג' אדר ה'תשע"ג
תנצב"ה

+

נרפס ע"י
בני משפחתו שיחיו

עת רצון לניצוח "הגוי אשר בקרבך"

הגוי שלי גדול יותר...

שלך!...! ומזה התחילה התקשרותו של ר' שמואל מונקעס אל רבנו הזקן. -

הפיכת הענינים הגשמיים לקדושה

ומזה מובן, שחודש אדר הוא חודש מסוגל להצלחה גם בנוגע להדין ודברים עם "הגוי אשר בקרבך" לנצחו כו'.

ועל פי הידוע החילוק בין דרך החסידות לדרכים אחרות בעבודה, שבתורת החסידות מדובר אודות הענין ד"עזוב תעזוב עמו" (משפטים כג, ה), כפירוש הבעש"ט (ראה כתר שם טוב בהוספות סכ"א. ושי"ג נעתק ב"היום יום" כח שבט) שצריך להפוך את הגוף עצמו שיהי' כלי לאלקות - הרי מובן, שבחודש אדר ניתן הכח לברר את הגוף ולהעלותו לקדושה.

וזהו גם שכללות ענינו של חודש אדר הוא "ונהפוך הוא" (אסתר ט, א), הפיכת וביורר הענינים הגשמיים לקדושה. וכמבואר בט"ז בשם הלבוש (א"ח סעתי"ר סק"ג), שהחילוק בין חנוכה לפורים הוא, שהנס דחנוכה הי' בנוגע להצלת הנפש, מה שאין כן הנס דפורים הי' בנוגע להצלת הגוף הגשמי - בהתאם להאמור שהעבודה דפורים היא בירור הגשמיות.

(תורת מנחם ח"ל ע' 119 ואילך)

פתיחה

בעזרי"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'קראת שבת' (גליון תתקסא) היו"ל לפרשת תרומה, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש וצוק"ה נבג"מ זי"ע.

במדור "מקרא אני דורש" תבואר שיטת רש"י, בדרך "פשוטו של מקרא", אודות גודל ארון הברית, והלוחות וספר התורה שהיו בו. ובין הדברים יבואר דיוקו של רש"י שציין דווקא לגמרא בבא בתרא ולא לירושלמי והמדרש שעוסקים אף הם בכך, ומהי שיטתו בנוגע למקום שברי הלוחות.

במדור "יינה ש" תורה" יבואר כיצד יתכן שבמשכן היו כלים העשויים מנחושת, בעוד ש"אין עניות במקום עשירות", תובהר המשמעות הפנימית של המחלוקת מתי נצטוו על תרומת המשכן ועסקו בה, ויעלה כיצד המשכן שייך לצדיקים, לבעלי תשובה, ואף לאלו שעדיין עומדים במדרגת רשעים.

במדור "חידושי סוגיות" יפלל בדין ציפוי כלים לגבי טומאה, ויבאר חקירה כללית שמצינו בדיני התורה שנחלקו בהם ב"ש וב"ה - באם הדבר הקובע הוא הגדר הכללי של הענין הנראה לעינינו או שצריך להתחשב בעיקר עם הענינים המתבררים לפי פרטיהם ואופניהם, ועפ"ז יבאר שי' הרמב"ם בפירוש דברי רבנן בדין ציפוי המזבח.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ריבוי השקו"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

תוכן ענינים

מקרא אני דורש ב
במידותיו של ארון קמפלני

מדוע הוצרך רש"י לפרש שמחלוקת "חכמי ישראל" האם הס"ת הי' בתוך הארון או מחוץ לו מקורה "בבבא בתרא" ? / האמנם המחלוקת (בין "חכמי ישראל") במקום עמידת הספר תורה מביאה למחלוקת בגודל הלוחות, האם היו קטנים יותר ולכן הי' מקום להס"ת בתוך הארון או שהיו גדולים יותר ומילאו את חלל הארון לברם? ביאור המוכיח כיצד מראה מקום ברש"י, שנראה כעיון בעלמא, יש בו כוונה מיוחדת ומדויקת להפליא

(ע"פ לקושי שיחות ח"ס ע"פ 196 ואילך)

פנינים ה
מאין הי' להם שש במדבר? (ע"פ לקושי שיחות ח"א ע"פ 144 ואילך)
המקדש - מקום השכינה או מקום העבודה? (ע"פ לקושי שיחות ח"א ע"פ 116 ואילך)

יינה של תורה ו
אין משכן ללא נחושת
מדוע צריך במשכן גם נחושת, והלא "אין עניות במקום עשירות" ? / האם צדיק מחויב להתעסק בקידוש וזיכוך הענינים הגשמיים ? / איזה סוג יהודים בונה את המשכן ? / ואיך צריך להתייחס לרשעים ? ענינים הרוחני של הזהב, כסף ונחושת ששימשו לבניין המשכן

(ע"פ לקושי שיחות ח"א ע"פ 120 ואילך)

פנינים ט
גם "צבע" המצוה צריך להיות בחיות (ע"פ לקושי שיחות ח"א ע"פ 185 ואילך)
משכן - גם בתוך ה"מדרג" שבלב (ע"פ לקושי שיחות ח"א ע"פ 146 ואילך)

חידושי סוגיות י
בשיטת הרמב"ם בענין ציפוי כלים לגבי טומאה
יתקשה בפלוגתא ר"א ורבנן דסוף חגיגה אמאי לא פירש הרמב"ם כרש"י דציפוי מתכת הוא טעם לקבלת טומאה / יבאר פלוגתא יסודית שמצינו בכמה מקומות בש"ס בין ב"ש לב"ה בדיני התורה

(ע"פ לקושי שיחות ח"א ע"פ 309 ואילך)

תורת חיים יג
בית הכנסת - קדושתו ומטרתו

דרכי החסידות יד
רב על המפתן

שיחות קודש טז
עת רצון לניצוח "הגוי אשר בקרבך"

ציטוט העריכה וההגהה:
הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב וילברשטרום, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673
להערות והארות:
טל' מערכת: 03-3745979 orhachasidutil@gmail.com

במידותיו של ארון קמיפלגי

מדוע הוצרך רש"י לפרש שמחלוקת "חכמי ישראל" האם הס"ת הי' בתוך הארון או מחוץ לו מקורה "בבבא בתרא"? / האמנם המחלוקת (בין "חכמי ישראל") במקום עמידת הספר תורה מביאה למחלוקת בעודל הלוחות, האם היו קטנים יותר ולכן הי' מקום להס"ת בתוך הארון או שהיו גדולים יותר ומילאו את חלל הארון לברם? ביאור המוכיח כיצד מראה מקום ברש"י, שנראה כציון בעלמא, יש בו כוונה מיוחדת ומדויקת להפליא

בפרשתנו מאריך הכתוב בציווי ה' אודות עשיית הארון, פרטיו ומדותיו; לאחר מכן, בפרשת ויקהל, מדובר על כך שבצלאל עשה בפועל את הארון; ובפרשת וילך (לא, כו) מוצאים אנו הוספה בענין זה של הארון: שמשוה צוה את הלויים לשים את ספר התורה שכתב "מצד הארון" – לקוח את ספר התורה הזה, ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלקיכם, והי' שם כך לעד".

ובפירוש ענין זה שספר התורה הושם "מצד ארון ברית ה' אלקיכם", מביא רש"י בפירושו שם מחלוקת – האם הס"ת הושם בתוך הארון או מחוץ לו:

"נחלקו בו חכמי ישראל בבבא בתרא: יש מהם אומרים, דף הי' בולט מן הארון מבחוץ ושם הי' מונח; ויש אומרים, מצד הלוחות הי' מונח בתוך הארון".

ויש לדקדק בדברי רש"י אלו – ובהקדים:

הנה בכלל (ראה גם משנ"ת בלקוטי שיחות ח"א עמ' 55 ואילך. וראה ספר 'כללי רש"י' (קה"ת, תשנ"א) עמ' 112 ואילך) אין מדרכו של רש"י בפירושו על התורה לציין את המקורות לדבריו, ואפילו כאשר מדובר בדבר חידוש או פלא שלכאורה דרוש לו מקור.

ומעתה יש להבין בנידון דידן, בהמחלוקת האם הס"ת הי' בתוך הארון או מחוץ לו – מדוע הוצרך רש"י לפרש שמחלוקת "חכמי ישראל" מקורה "בבבא בתרא" (יד, א-ב)? ולכאורה הי' לו לכתוב: "נחלקו בו חכמי ישראל" (וכדרכו בכ"מ. וכגון משפטים כב, יד: "נחלקו בו חכמי ישראל שוכר כיצד משלם" – ולא פירש רש"י היכן), ותו לא!

ובפשוטו: אם רש"י לא הי' מצייין שהמחלוקת נמצאת "בבבא בתרא" – וכי היינו חסרים משהו בהבנת "פשוטו של מקרא"?

לקראת שבת

בלימודו, בהוכיחו על ענין העזובה שהיתה בהסקת המקוה ובנקיותה והרב שי' התנצל כי הבלן אשר הוא ג"כ מאנ"ש שי' הוא ירא שמים ובטח הוא עושה הכל באמונה.

"כל המדרגות והדרגות הנעלות – אומר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק להרב – הן בהשכלה והן בעבודה הינם כלא ממש לגבי מצות מעשית, איזו מצוה שלא תהיה, ובפרט בנוגע למצוות כאלו אשר פרטי הפרטים שלהם חמורים כמו המצוה עצמה. על הרב לזכור בכל עת ובכל רגע, שתמיד הוא עומד על הסף שבין מזכי הרבים, וחס שלום מחטיאי הרבים.

הרבי [אדמו"ר הזקן] אומר "וצדקה תרומם גוי", שעל ידי הצדקה נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה, והטעם לכך הוא היות שצדקה היא מצוה מעשית, וכך בנוגע לכל המצוות המעשיות.

כאשר עומדים על מפתן הדלת – להיות ממזכי הרבים או ח"ו ממחטיאי הרבים, רחמנא ליצלן, שהאמת היא בזה שעומדים על מפתן הדלת של עומק רום ועומק תחת, אלו שהינם ממזכי הרבים משלמים להם בעומק רום, חס וחלילה לא עלינו להיפך – אזי להיפך, ובכל עת ובכל רגע יש לזכור את דברי אדמו"ר האמצעי, שמיתה רוחנית הינה קשה יותר ממיתה גשמית – הנה איזו התנצלות יכולה להיות למורה-צדק ומורה-הוראה חסידי? כל הענינים צריכים לנגוע בפנימיות נקודת הנפש ממש, כי בנפשו הוא".

בטח זוכר הוא הוד קולו הנעים של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק והוד זיו פני קדשו עם האצילות הנסוכה ודיבורו בנחת, עם כל זה הנה גם בתחילת הדיבור התחיל הרב שי' לבכות בכי רב, אשר מרגע לרגע התגבר, וכשאמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק "בשעה שעומדים על מפתן הסף – להיות ממזכי הרבים או חס וחלילה כו'" היו דמעותיו נושרות על הרצפה.

למותר להאריך ולבאר בדבר הפשוט המוכן ומושג ומושכל לכל משכיל ומבין דבר אדעתא דנפשי, ולא אפונה כי ידייק במילי' דחוכמתא והם המה יהיו לו למאור המאיר בדרכי ההוראה והדרכה והשי"ת יהי' בעזרו בגו"ר.

(אגרות קודש ח"ג עמ' תקט ואילך)

המורד מודפס
לעילוי נשמת
הרה"ח ר' שלמה
בן ר' יעקב ע"ה
יאנג
נפ"ק כ"ז תשרי ה'תשפ"א
תנצ"ח

לקראת שבת

ג

ב. ויש לבאר, שהטעם שהוצרך רש"י לציין ל"בבא בתרא" – היא כדי ליישב קושיא פשוטה העלולה להתעורר אצל התלמיד הלומד את פירושו (אם הוא "תלמיד ממולח"):

הנה בפרשתנו (כה, י) מפורשות מדות הארון – "אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו"; ודבר הפשוט הוא, שמדת הארון נעשתה באופן המתאים למה שיונח בתוכו.

ומעתה מתקשה התלמיד: הרי מדות הארון מפורשות הן בתורה שבכתב, ומוסכמות הן על הכל. ובכן, האמנם המחלוקת (בין "חכמי ישראל") במקום עמידת הספר תורה מביאה למחלוקת בגודל הלוחות;

לפי השיטה שהספר תורה הי' בתוך הארון – היו הלוחות קטנות יותר (ולכן הי' מקום להס"ת בתוך הארון), ואילו לפי השיטה שספר התורה הי' מחוץ לארון – היו הלוחות גדולות יותר (והם מילאו את חלל הארון לבדם)!

וכדי להבהיר פרט זה, מציין רש"י שהמחלוקת נמצאת "בבבא בתרא"; וכאשר התלמיד יעיין שם, יראה שאין מחלוקת בגודל הלוחות, אלא בפירושן של מדות הארון:

בעל השיטה שספר התורה הי' מחוץ להארון – מפרש את ה"אמתיים וחצי" . ואמה וחצי" באמה "בת חמישה טפחים", כך שהארון לא הי' כה גדול והלוחות לבדם מילאו את חללו;

ואילו בעל השיטה שספר התורה הי' בתוך הארון – מפרש את ה"אמתיים וחצי" . ואמה וחצי" באמה "בת ששה טפחים", ובמילא הי' הארון גדול יותר, כך שהי' בו מקום גם להספר תורה.

ג. ויש להוסיף בהדיוק הנפלא שבלשון רש"י:

הנה מחלוקת זו בענין מקום עמידת הס"ת, וכן במדות הארון – מצינו גם בתלמוד ירושלמי (שקלים פ"ו ה"א וסוטה פ"ח ה"ג), וכן במדרש רבה (כמדבר רבה פ"ד, כ); אולם רש"י מציין דוקא ל"בבא בתרא". וכד דייקת שפיר, הרי ציון זה מכוון ומדויק, כי רש"י מוכרח לציין דוקא לשם – וי"א להירושלמי ולהמדרש.

ויובן בהקדים אשר באופן עמידת הלוחות בתוך הארון – מצינו בדברי חז"ל שלוש שיטות: (א) שיטת הבבלי ("בבבא בתרא") – רוחב כל לוח הי' ששה טפחים, וביחד הם תפסו שנים עשר טפחים, רובו ככולו של אורך הארון.

(ב) שיטת הירושלמי – רוחב כל לוח הי' רק שש טפחים (ויש בזה גירסאות שונות, ואכ"מ. אך בתוספות מנחות צט, א מפורש שכן היא שיטת הירושלמי. וכן הוא בעוד מפרשים), ושתי הלוחות ביחד ששה טפחים.

(ג) שיטת המדרש – אמנם רוחב כל לוח הי' ששה טפחים (כהבבלי), אך הלוחות היו מונחים "צ" צדיהם", כלומר: לא שוכבים לאורך הארון אלא עומדים לגובה הארון, וכך נמצא שבקרקע הארון תפס כל לוח רק את מדת עוביו – שלשה טפחים, וביחד – ששה טפחים (כהירושלמי).

רב על המפתן

כאשר עומדים על מפתן הדלת – להיות ממוזכי הרבים או ח"ו ממחטיאי הרבים, רחמנא ליציל, שהאמת היא בזה שעומדים על מפתן הדלת של עומק רום ועומק תחת. אלו שהינם ממוזכי הרבים משלמים להם בעומק רום, וחס וחלילה לא עלינו להיפך – אזי להיפך

זמנים קבועים לדבר עם הצעירים

במענה על מכתבו המודיע מאופן התעסקותו בהבתי כנסיות של אנ"ש שי' בדבר חיזוק לימוד השיעורים בנגלה ובדא"ח נהניתי במאד, וישתדל על להבא להוסיף אומץ בזה.

חזרת דא"ח ברבים יהי' בהענינים המובנים להשומעים, ויקרב הבעלי-בתים שיחיו בכל האפשרי וישים לבו על הבינונים בשנים והצעירים לקרבם.

ראוי ונכון הדבר אשר יעשה זמנים קבועים מיוחדים אשר ידבר (בדירתו) לפני אברכים וצעירים בעניני ארחות חיים בחיי עולם על פי תורה, וצריך להכין עצמו לדיבור כזה, בהכנה טובה, כדי לדבר עם אנשים כאלה יש להתחיל בדרך המיצוע, ולדרוש (בחכמה ובדיבורי רכות) מסירות נפש על שמירת שבת, טהרת המשפחה וכו' אבל ראשית הכל לקרבם שיחפצו לכנוס לשמוע.

הסף שבין מזכי הרבים, וחס שלום מחטיאי הרבים

שמעתי כי עניני המקוה עזובים, היינו שהיו זמנים שהי' דוחק בהסקה והקול נשמע בין הנשים כי המקוה קרה ועלולים ח"ו להצטנן, והי' לי מזה צער גדול, ואתפלא עליו במאד על זה, והגם כי לא עליו בלבד מוטל הדבר, אבל בכל אופן הנה בענינים כאלו אינם רשאים לשתוק אפילו רגע.

באזני צוללים אותם הדברים דברי קודש אשר דיבר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הרשב"ב] זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לאחד הרבנים מאנ"ש שי' בעל עבודה עוסק בעבודה שבלב ומתמיד

העזרת חיים

מכתבי עצת והדרכה בעבודת השי"ת בחיי היום יום

בית הכנסת – קדושתו ומטרתו

ועשו לי מקדש (תרומה כה, ח) | ועשו מקדש סתם, דכל בי כנישתא דעלמא מקדש אקראי (זוהר ח"ג קכו, א) .

היום וכל הלילה בכדי שתדע כל הסביבה שכאשר ישנם כמה דקות פנויות יש להיכנס לד' אמות של תפלה, להביט בספר וכו'. וגודל הענין ברוחניות, ואפילו בהשפעה בחיי היום יומים ראינו ורואים במוחש.

(אגרות קודש ח"ב ע"ב פב-ג)

עוסקים בקודש

במענה למכתבו . . בו כותב ראשי פרקים ממה שעבר עליו, ואשר עתה הוא משמש בקדש בבית הכנסת . . בטח שמע את פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שאמר בשם הצמח-צדק בפנייתו לשמש - "קרא לְשִׁמְשׁ ויזרח אור - קרא לְשִׁמְשׁ ויזרח אור". ופירש כ"ק מו"ח אדמו"ר, ששמש בית הכנסת עבודתו - עבודה הפנימית - צריכה להיות לסייע שיתפללו בלבביות, שילמדו כדבעי, שיאמרו תהלים לאחר התפילה, וירחיבו את שיעורי הלימוד וכו', שאז נעשה אור בבית הכנסת. ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, שכאשר מאירים את המקום שהקב"ה קורא לו בית תפילה, הקב"ה מאיר את הבתים של אלו המשתדלים בזה. וכמבואר בכמה ספרים...

(תרעם מאגרות קודש ח"י ע"ב קיח)

שמעתי מעסקנותו הטובה למען בית הכנסת, בפרט בתור גזבר, ובוודאי מנצל השפעתו שיהי בית-כנסת ראוי לשמו, וזה שער השמים, בו אחינו בני ישראל שופכים ליבם כמים, לאביהם שבשמים, ובכל יום אומרים פעמיים, שמע ואהבת בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך. וגם שיהי לא רק בית תפילה בקידה, אל גם בית מדרש לתורה בשקידה, בשיעורים קבועים ונכונים, כמנהג מימים קדמונים.

וזכות הרבים יעמוד לו, לשוב מהרה לאיתנו, ולעמוד על כנו, ולהמשיך עבודתו, לעשות רצון קונו, מתוך בריאות נכונה, כהנה וכהנה.

(אגרות קודש ח"ב ע"ב כט)

מקום תפילה ומקום לימוד

...[יהי רצון ש]בית הכנסת החדש ישמש הן בתור בית-הכנסת והן בתור בית-מדרש - שם קדושה והתרוממות רוח באים לביטויים המלא, הן בתפילה בחמימות וחיות חסידית, הן בלימוד תורה, נגלה וחסידות, ולכל לראש ההלכות והדינים הנוגעים לחיי היום יום, בהתאם לעיקרון היסוד של חכמינו ז"ל, שהעיקר הוא קיום המצוות בפועל.

...בכל הדורות, ובמיוחד בתקופתנו, בית כנסת על טהרת הקודש, הינו יסוד היסודות לקיום התורה והמצוות, עבור הכלל ועבור הפרט.

(תרעם מאגרות קודש ח"ב ע"ב לב-ג)

בנועם נודעתי . . מהקביעות עתים בלימוד תורתנו הקדושה ברבים בבית הכנסת . . וגודל הענין דלימוד שיעורי תורה בבית הכנסת בוודאי אין דורש אריכות, שהרי מבואר הוא בכמה מקומות . . ולא באתי אלא לזירז ולהעדרה על פי מאמר חז"ל אין מזרזין אלא למזורזין, זירז בהשתדלות להרבות מספר המשתתפים בשיעורי לימוד בתורה, בנגלה בתורה ובפנימיות התורה שבדורנו נתגלתה בתורת החסידות, וכן להשתדל לכלול כל מתפללי בית הכנסת בזה...

(אגרות קודש ח"ב ע"ב קכא)

בית כנסת פתוח

...מה שכותב שאין מניין בבית הכנסת בערב, כדאי הי' להשתדל לתקן זה, כי אין זה רק השאלה דתפילה בציבור, אלא גם הקביעות והאיתנות של בית הכנסת אשר הבעלי-בתים והשכנים וכו' צריכים לדעת שפתוח הבית הכנסת לעתים תכופות ביותר, ובטח ידוע לו הדרישה בדורות שלפנים והשאפה שבית הכנסת יהי פתוח כל

ומשלוש שיטות אלו בענין הלוחות השלמות (השניות) ואופן עמידתם בארון - מסתעף גם ההבדל בענין שברי הלוחות הראשונות, שגם הם היו בתוך הארון (לפי דברי חז"ל):

(א) לשיטת הבבלי - לא הי' מקום לשברי הלוחות לצידן של הלוחות השלמות, כיון שהלוחות השלמות כבר תפסו את רובו ככולו של אורך הארון; וכפי שמסביר רש"י על הש"ס, הרי לשיטה זו שברי הלוחות היו מתחת הלוחות השלמות.

(ב) לשיטת הירושלמי - כיון שרוחב הלוחות השלמות הי' קטן בהרבה (מכפי שהוא לפי הבבלי), רק שלושה טפחים, הרי שהי' מקום מספיק גם לשברי הלוחות לאורך הארון, והם עמדו לצידם של הלוחות השלמות.

(ג) לשיטת המדרש - כיון שהלוחות עמדו "על צדיהם", ותפסו רק ששה טפחים, הרי שהי' מקום מספיק גם לשברי הלוחות.

ד. והנה, רש"י בפירושו ע"ה התורה - לפי "פשוטו של מקרא" - דרך אחרת יש לו בענין מקומם של שברי הלוחות הראשונות (שיטה רביעית), ולשיטתו הם לא היו ביחד עם הלוחות השלמות;

כי אליבא דרש"י, היו שני ארונות: ארון אחד שעשה בצלאל כחלק מכלי המשכן, דבי' עסקינן - ובו היו מונחים רק הלוחות השניות (השלמות). ולפי שיטה אחת גם הס"ת; וארון נוסף שעשה משה (קודם שהוריד הלוחות השניות) - ושם היו מונחים שברי הלוחות הראשונות.

[וכמו שכתב רש"י בפירושו לפ' בהעלותך (י, ג), על הפסוק "וארון ברית ה' נוסע לפניכם" - "זה הארון היוצא עמם למלחמה, ובו שברי לוחות מונחות".

ומפורש יותר בפירושו לפ' עקב (י, א): "... ולא זהו הארון שעשה בצלאל . . זה ארון אחר הי', וזהו שהי' יוצא עמם למלחמה; ואותו שעשה בצלאל לא יצא למלחמה, אלא בימי עלי ונענשו עליו ונשבה".]

ומעתה מובן, שכאשר רש"י (בפירושו על התורה) בא לבחור באחת משלוש השיטות בחז"ל באופן עמידת הלוחות (השלמות) בתוך הארון - מוכרח הוא לנקוט דוקא כשיטת הבבלי ש"בבבא בתרא":

אם יתפוס רש"י כשיטת הירושלמי או כשיטת המדרש, שהלוחות השלמות היו תופסות באורך הארון רק ששה טפחים ביחד - והרי רש"י בפירושו לתורה לא פ"ה ששברי הלוחות עמדו גם הם בארון - יעלה כי חלק גדול מהארון הי' ריק;

ולכן מציין רש"י דוקא למה ש"נחלקו . . בבבא בתרא", כי לשיטת הבבלי הלוחות השלמות היו תופסות שנים עשר טפחים ביחד, ודוקא כך עולה כי הארון מלא לארכו (אם על ידי הלוחות לבד, או ביחד עם הספר תורה, כנ"ל בארוכה) גם לז"י שברי הלוחות (ואמנם לשיטת הבבלי גופא הרי שמתחת הלוחות השלמות הונחו שברי הלוחות, אך פרט זה לא סבירא לי' לרש"י לפי "פשוטו של מקרא").

וממוצא דבר למדנו כמה דברי רש"י מדויקים בתכלית, ואפילו מראה מקום שנראה כציון בעלמא - יש בו כוונה מיוחדת ומדויקת להפליא.

המקדש – מקום השכינה או מקום העבודה?

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כה, ח)
כותב הרמב"ם בספר המצוות (מ"ע כ): "שציוונו לבנות בית הבחירה לעבודה, בו יהי' ההקרבה כו', והוא אמרו ית' ועשו לי מקדש". וממשיך: "שזה הכלל כולל כו' המנורה והשלחן והמזבח וזולתם, כולם מחלקי המשכן, והכל יקרא מקדש". והיינו, שלדעת הרמב"ם עשיית כלי המשכן אינה נמנית כמצוה בפני עצמה, כי היא חלק ממצות בנין בית המקדש.

ונחלק עליו הרמב"ן (השגות לסהמ"צ מ"ע לג)
וכתב "שאין הכלים חלק מן הבתים", ומה שלא נמנתה עשיית הכלים כמצוה בפני עצמה הוא מפני שעשיית הכלים היא הכשר מצוה לעבודה הנעשית בהם, ונכללת במצות העבודה בכל כלי.

ויש לומר, שפלוגתא זו בגדר כלי המשכן תלוי היא בפלוגתתם בעיקר גדרו של בית המקדש, דמצינו שנחלקו בזה הרמב"ם והרמב"ן: לדעת הרמב"ן (בפירושו ריש פרשתנו) "עיקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה", משא"כ להרמב"ם (ריש הל' בית הבחירה) עיקר בית המקדש הוא שיהי' "בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות".

ועפ"ז מובנת בפשטות פלוגתתם בגדר הכלים:

להרמב"ם, שעיקר המקדש הוא העבודה בו - נכללה עשיית הכלים במצות בנין המקדש, שהרי הכלים נחוצים לצורך העבודה, ובלעדיהם אין הבית "מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" ואינו בגדר מקדש. משא"כ להרמב"ן, שעיקר המקדש הוא השראת השכינה בו - "אין הכלים חלק מהבתים", כי הכלים הם לצורך העבודה ולא לצורך השראת השכינה, וממילא לא נכללה עשייתם במצות עשיית המקדש.

מאין הי' להם שש במדבר?

וזאת התרומה אשר תקחו מאתם גו' ושש וישש - הוא פשתן (כה, ג-ד. רש"י)

לכאורה תמוה: מדוע צריך רש"י לפרש "שש הוא פשתן" - והרי כבר מצינו תיבה זו לעיל בפ' מקץ (מא, מב), "וילבש אותו בגדי שש", ושם לא פירש רש"י כלום, ומשמע שאין תיבה זו צריכה פירוש (וראה גם משכיל לדוד כאן)?

ויש לבאר, שבפירושו כאן לא בא רש"י לפרש מהו "שש", אלא לתרץ קושיא אחרת:

מלשון הכתוב "ויקחו לי תרומה" (לעיל פסוק ב), "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם", משמע שכל הדברים שנמנו בכתוב היו כבר ברשותם של בני ישראל, ולא חסרה אלא פעולת הלקיחה מהם בלבד (ולא שהיו צריכים לקנותם מתגרי האומות וכיו"ב).

וכדי לבאר מניין הי' לבני ישראל שש במדבר, פירש רש"י "ושש הוא פשתן", שכבר ידוע לנו שהי' גדל במצרים, כפרש"י לעיל (בראשית ב, יא) "פישון - הוא נילוס נהר מצרים כו', נקרא פישון כו' שהוא מגדל פשתן, שנאמר על מצרים ובושו עובדי פשתים", וממילא מובן, דכאשר קיימו בני"י "וינצלו את מצרים", לקחו עמהם גם פשתן. וק"ל.

משמשות ככלי - שימוש לכסות ולשמור על הכלים, ולכן טמאות. אבל לב"ה מתחשבים עם פרטי הענין, ובנדוד"ד - עם הפרטים המראים את מטרת ותכלית השימוש של כל מין בפני עצמו: מטפחות המצויירות שמטרתן לנוי הכלים המכוסים בהן, דין חיפוי להן - שבטלות אל הכלי ואין להן גדר כלי - ולכן טהורות, אבל מטפחות שאינן מצויירות שתכליתן אינה להוסיף בנוי הכלים שמכוסין בהן, אלא משמשות כתיק שמגין ושומר את הכלי - טמאות.

ומעתה תבואר היטב שי' הרמב"ם במתני' דסוף חגיגה, דמסתברא לי' דאף הכא אזלי לשיטתייהו ומשום הך פלוגתא נגעו בה, דלר"א (ב"ש) הסברה נותנת (לולא הפסוק "אדמה") שציפוי המזבח מטמא כי הציפוי - המתכת - הוא ענינו הכללי והבולט של המזבח, ונקרא שם כולו "מזבח הנחושת" או "מזבח הזהב", ולא אכפת לן שאי"ז אלא ציפוי טפל. אבל לחכמים עצם היותו "ציפוי" כבר שולל בסברה את קבלת טומאה, כי אע"פ שבכללותו ובענינו המזבח הוא כלי של מתכת כנ"ל, אבל לכשנבחון בפרטי המזבחות הרי נעמוד על עומק הדבר שהמתכת הנראית אינה אלא ציפוי הטפל ובטל לכלי (ושוב גם הכלי אינו מקבל טומאה מחמת הציפוי), ופרטים אלו גוברים על הכלל הניכר בתחילה כנ"ל.

לב"ה הרי שהיתה חигרת או סומא אומרים לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה מדבר שקר תרחק. אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריהם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגנוו בעיניו הרי אומר ישבחנו בעיניו. והנה פשוט שגם לב"ה אסור להגיד דבר שקר וגם לב"ש מי שלקח מקח מן השוק צריך שישבחנו בעיניו, אלא דלב"ש העיקר הוא הנראה בהשקפה פשוטה, וכיון שבכלה זו אין מעלות אלו ניכרות אין מקום לקלסה בהן, ויש לומר רק הדבר הנראה - כלה כמות שהיא (ומה שאינו ניכר בגלוי הרי בגדר "שקר" לשבח בו), ולב"ה יש להתייחס להמתברר לאחרית התבוננות, דכיון שהחתן לקח מקח ובחר בכלה זו, מוכחא מילתא שבעיניו דחתן זה הרי היא אכן נאה וחסודה (ועיין בסוטה מז ע"א "חן אשה על בעלה"), ואין כאן שקר.

ויעי"ע בלקו"ש חט"ז תרומה ד דוגמאות לשיטה זו בכל סדרי הש"ס, ובשוה"ג שם נתבאר בטוב טעם אף החידוש המיוחד בתוך סברא זו גופא בכל אחת מהפלוגות.

ומעתה י"ל דה"ה גבי חיפוי ותיק כו', דלב"ש מסתכלים אנו על ענין לפי גדרו הכללי (מטפחות), ואין נכנסים לפרטים (שבהוספה לכללות הדבר), ומה שענינו רואות בכללות הוא ששני מיני המטפחות

אין משכן ללא נחושת

מדוע צריך במשכן גם נחושת, והלא "אין עניות במקום עשירות"? / האם צריך מחויב להתעסק בקידוש וזיכוי העניינים הנשמיים? / איזה סוג יהודים בונה את המשכן? / ואיך צריך להתייחס לרשעים? עניינים הרוחני של הזהב, כסף ונחושת ששימשו לבניין המשכן

הדברים הראשונים שנמנו בפרשתנו מבין תרומות המשכן, הם זהב, כסף ונחושת.

והנה, בית המקדש הי' מקום של "עשירות", וכל בניינו והליכותיו התאימו להנהגה זו. וכפי שמצינו שהיו משקים את קרבן התמיד לפני שחיטתו בכוס של זהב (תמיד כט, א. ל, א), אף שפעולה זו הייתה רק עניין צדדי, להקל את הפשטת עורו. הנהגה זו של עשירות נהגה לכאורה גם במשכן, שהלא "משכן אקרי מקדש" ו"מקדש אקרי משכן" (ערוכין ב, א).

ומעתה יש לתמוה תמיהה רבה:

אם אפילו כוס שממנה משקים את הבהמה לקרבן צריכה להיות של זהב, כדי לקיים את דין "עשירות" בבית המקדש, בוודאי שהמשכן עצמו וכל כליו צריכים להיות עשויים מזהב; וכיצד יתכן שהיו בין מרכיביו גם כסף ונחושת?

"משכן" – לצדיקים, לבעלי תשובה או לרשעים?

שלוש דעות נאמרו בדברי חז"ל אודות זמן ציווי ונדבת המשכן:

א. הציווי "ועשו לי מקדש" והתרומה בפועל, היו לאחר מתן תורה, לפני חטא העגל (זהר ח"ב רכד, א).

ב. ביום הכפורים, לאחר הכפרה על חטא העגל, נאמר הציווי "ועשו לי מקדש", ובכך נתגלה לעין כל כיצד "נתכפר להם על מעשה העגל" (תנחומא פרשתנו ח. וראה רש"י תשא לא, יח. לג, יא).

ג. הציווי "ועשו לי מקדש" נאמר לפני חטא העגל, אך מסירת הציווי לבני ישראל והנתינה בפועל היו לאחר יום הכפורים (זהר ח"ב קצה, א. רמב"ן ריש ויקהל).

ואין זו רק מחלוקת בנוגע לזמן הציווי והתרומה בפועל, אלא מחלוקת מהותית יש כאן, עבור מי הי' ציווי המשכן:

לקראת שבת

יא

הי' לו בית קיבול) אינו מקבל טומאה כיוון ששימושו ע"י חיפוי, וכנ"ל בספרא (ועיי' ל' הרמב"ם בס' היד שם). ונמצאה כאן מח' בגדר דין ציפוי לרבנן, דלרש"י דוקא מזבחות שאני שהתורה קראתם עץ, אבל שאר כלים מצופים יש בהם טומאה, ולהרמב"ם לעולם ציפוי כלים מבטל דין טומאה מן הכלי.

וי"ע מהו יסוד להרמב"ם לפרש דלא כרש"י, ובפרט שלשון הש"ס אתי שפיר יותר כפרש"י (ראה פ"י הרא"ש כלים שם, ואף הר"י קורקוס ציין שפי' הרמב"ם עולה בדוחק, ועיי' מל"מ).

בברכות נא: נח' בנוסח ברכת האש דמוצ"ש, לב"ש "שברא מאור האש" ולב"ה "בורא מאורי האש", ומבואר שם נב: דלב"ש אמרי' בל' יחיד כי "חדא נהורא איכא בנורא" [גוון אור אחד יש באש], ולב"ה אמרי' בל' רבים כי "טובא נהורי איכא בנורא" [שלהבת אדומה לבנה וירקרקת, רש"י]. ופשיטא דלא נח' במציאות, ובודאי כדחזינן בעינינו כמה גוונים יש באור, אלא דלב"ש יש לקבוע כפי הנראה מיד ובכללות, והרי ברכת הנר היא כשיאותו לאורו כדתנן התם, היינו כששייכא הנאה מן האור, וההנאה הלא היא מיד כשרואה את האור בפלגות שאז אינו רואה אלא אור סתם בגוון אחד, ולהכי מברכינן על בריאת כללות האש, משא"כ לב"ה יש לילך כפי העולה ע"י עיון והתבוננות בפרטי הדבר ולדרוש אחר בירור שלם, והרי כשמתבונן בהאש ימצא בה כמה מאורות, ויתברר שבפועל ההנאה שמהאש היא מכלל גווני נהורא.

בכתובות טז: "כיצד מרקדין לפני הכלה, ב"ש אומרים כלה כמות שהיא (רש"י): לפי יופי' וחיבותה מקלסין אותה), וב"ה אומרים כלה נאה וחסודה, אמרו להן ב"ש

והנה תנן בכלים פכ"ח מ"ד "מטפחות ספרים בין מצויירות בין שאינן מצויירות טמאות כדברי ב"ש, ב"ה אומרים מצויירות טהורות ושאין מצויירות טמאות". ובטעם מחלוקתם ביאר הגאון הרג"צ' (שו"ת צ"פ נ"י. קלו) – על יסוד ביאורו של הראב"ד בפירושו על הספרא הנ"ל (דחיפוי טהור, וכברייש פט"ז דכלים דתיק טמא וחיפוי טהור), ששימושו של תיק הוא לשמור ולהגן על מה שבתוכו, ולכן מקבל טומאה כי הוא בסוג דמשמשי אדם, אבל שימוש החיפוי אינו לשימור הדבר המחופה, אלא רק לנוי, ולכן אינו מקבל טומאה. ועפ"ז מבאר שזהו יסודם של ב"ה, דמטפחות המצויירות כיון שהן עשויות לנוי הספרים שהם עטופים בהן יש להן דין חיפוי, ולכן סברי ב"ה דטהורות הן, אבל מטפחות שאינן מצויירות שאינן עשויות לנוי טמאות כדין תיק. מיהו ב"ש ס"ל שגם כשהוא בגדר חיפוי כלים טמא (עיי"ש הראיות דכ"ה שי' ב"ש), ומסיים דאף ר"א דידן – שהוא מתלמידי ב"ש (עיי' רש"י ותוס' שבת קל:) – ס"ל כב"ש (ועיי' היטב תוד"ה ואומר ביצה לד:). ועדיין צלה"ב סברת ב"ש.

בשיטת הרמב"ם בענין ציפוי כלים לגבי טומאה

יתקשה בפלוגתת ר"א ורבנן דסוף חגיגה אמאי לא פירש הרמב"ם כרש"י דציפוי מתכת הוא טעם לקבלת טומאה / יבאר פלוגתא יסודית שמצינו בכמה מקומות בש"ס בין ב"ש לב"ה בדיני התורה

תנן בסוף חגיגה דמזבח הזהב ומזבח הנחושת אין מקבלין טומאה "מפני שהן כקרקע דברי ר"א, וחכ"א מפני שהן מצופין", ובגמ' מבו' דר"א יליף דהוי כקרקע מדכתיב "מזבח אדמה תעשה לי", ופריך בגמ' על ל' חכמים (דמשמע דסברי נמי דטהור, ורק מטעם אחר – משום הציפוי) "אדרבא כיון דמצופין נינהו מיטמאו" [היינו דהכלי עצמו טהור משום כלי עץ העשוי לנחת, אבל הציפוי הלא מתכת הוא], ומשני "אימא וחכמים מטמאין מפני שהן מצופין, ואי בעית אימא רבנן לר"א קאמרי מאי דעתך משום דמצופין מיבטל בטיל ציפויין גביהו".

ובפי' התי' הב' פרש"י דרבנן מקשים על ר"א במה דסבר דלולי הפסוק הו' טמאין אע"ג דהוי כלי עץ העשוין לנחת, וקאמרי רבנן דבוודאי טעמו "מפני שהן מצופין" במתכת, ועל דא מקשו דהלא מהא דקרא רחמנא למזבחותר "עץ" (כמבואר בסוגיין,

וביאר הכס"מ בשם הר"י קורקוס (הל' כלים פ"ד ה"ד) דלפ"ז ל' הש"ס דהציפוי בטל לכלי הוא המשך סברת חכמים וביאור טעם האמור שאין כאן סברא לטמא, דהציפוי מאחר שבטל לכלי אין סברא שביא עליו טומאה, ומאידך גם הכלי מצד עצמו (אפי'

לקראת שבת

2

לפי הדעה (א) שהציפוי והתרומה היו לאחר מתן תורה ולפני חטא העגל, הי' הציפוי צדיקים. שכן ביציאת מצרים ומתן תורה נעשו בני ישראל כגרים (ראה יבמות מו, ב), ו"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" (שם כב, א), וממילא היו אז במדרגת צדיקים שלא חטאו מעולם.

לדעה (ב) שהציפוי והנתינה היו לאחר חטא העגל והכפרה ביום הכפורים, נמצא שהמשכן נעשה על ידי בעלי תשובה.

ואילו לדעה (ג) שהציפוי ניתן קודם חטא העגל והנתינה בפועל הייתה לאחר החטא והכפרה, נמצא שגם רשעים היו שייכים לציפוי המשכן, שהלא הציפוי הי' בתוקפו גם בשעת חטא העגל וכי אילו נתבטל הציפוי כשחטאו, היו צריכים לציפוי חדש לאחר הכפרה, ולא מצאנו כן].

ומכיוון ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים" (ערוכין יג, ב), נמצא שבעבודה הרוחנית שייך הציפוי "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח) הן בצדיקים, הן בבעלי תשובה ואפילו ברשעים. וכפי שיתבאר.

צדיקים שייכים לעבודת קידוש הגשמיות?

עניין "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" ברוחניות, הוא להשכין את הקב"ה בענייני העולם הגשמיים, על ידי שמשתמשים בהם לקיום המצוות, או מנצלים אותם לעבודת הבורא ית'.

והנה, כאשר עומד יהודי בדרגת "צדיק", עלול הוא לטעון: תינח אותם יהודים השייכים לענייני העולם ותאוותיו, מוכרחים הם לנצל את ענייני העולם לקדושה. אם אותם יהודים לא יזככו את הדברים הגשמיים, הם עלולים לשקוע בתאוות מותרות, ולאחר מכן אף בדברי איסור רח"ל. אך צדיק שאינו שייך לענייני העולם, אין לו עסק גם עם בירורם וקידושם.

ועל כך למדים אנו מהדעה שציפוי המשכן ועשייתו היו על ידי צדיקים. גם צדיקים מחויבים בעבודת "ועשו לי מקדש" הרוחנית. אסור להם להתנתק מן הגשמיות ולהתעסק בעבודה רוחנית בלבד, אלא מוכרחים לעסוק בקידוש וזיכוך ענייני העולם.

תכלית בריאת העולם היא, "להיות לו ית' דירה בתחתונים" (תנחומא נשא טז. נתבאר בתניא פל"ו). השי"ת נתאוה שבני ישראל ינצלו את ענייני העולם לשם שמים ולעבודתו ית', עד שיהא העולם מזוהר וראוי שישכון בו הבורא ית"ש. וממילא אין הצדיק יכול לחמוק מעבודה זו, שהיא תכלית הבריאה.

יתר על כן: גם לצדיק יש גוף גשמי, והוא מתעסק באכילה ושתי' ובעניינים גשמיים. ואם אינו עוסק בבירורם וקידושם, עלולים ענייניו הגשמיים לרדת למצב בלתי רצוי ח"ו.

גם רשעים צריכים להשתתף בעשיית המשכן

ועדיין יש מקום לטעות, שדווקא הצדיק, משום שהוא מופרש מענייני הגשמיות, הרי הוא צריך לאזהרה שיקדש את ענייניו הגשמיים. כי אם לא יתעסק בקידוש הגשמיות, עלולים ענייניו הגשמיים להיות היפך הטוב והקדושה.

לעומת זאת, הבעל תשובה אינו זקוק לכאורה לעצה ולדרך עבודה על מנת לשמור על ענייניו הגשמיים שיהיו כדבעי. הלא הבעל תשובה בורח מן החטא ומתרחק מן הרע תדיר, עד שצריך לומר

על עניינים האסורים "אי אפשר" (ראה לקוטי תורה ואתחנן ט, ד).

ועל כך למדים אנו מן הדעה השני, שהציווי על עשיית המשכן וזיכוכ הגשמיות ניתן לבעלי תשובה. גם בעלי תשובה מחויבים בעבודת עשיית המשכן הרוחני, כי אין התשובה והכפרה שלמות אם אין האדם מתעסק בזיכוכ הגשמיות. יתר על כן, ציווי המשכן הי' ביום הכפורים דווקא, להורות ולהודיע שעשיית המשכן בעולם הגשמי היא שלמות התשובה והכפרה.

ועדיין הרוצה לטעות יבוא ויטעה שאין ציווי המשכן אמור אלא לצדיקים או למי שפרש מן החטא ועשה תשובה, אך רשע שעדיין שרוי בחטאו, אין מוטלת עליו עבודת קידוש הגשמיות, שהלא עליו נאמר "ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי" (תהלים ג, טז).

על כך באה הדעה השלישית ומלמדת, שגם רשעים היו שייכים לציווי "ועשו לי מקדש". וזאת, משום שגם לפני התשובה מחויב הרשע לעסוק בהשכנת שכינתו ית' בעולם הגשמי. וכשם שמצינו שהרשע מחויב לעסוק בתורה, וסוף דבר ש"המאור שבה מחזירנו למוטב" (הל' תלמוד תורה לאדמו"ר הזקן פ"ד ה"ג. וראה ירושלמי חגיגה פ"א ה"ד לגרסת קה"ע).

אי אפשר לבנות המשכן ללא נחישות

שלוש סוגי יהודים אלו העוסקים בהשכנת שכינתו ית', בונים יחדיו את המקדש הרוחני של השי"ת בעולם, ודבר זה מתבטא בהיות המשכן עשוי מזהב, כסף ונחושת:

"זהב" רומז על בחינת ה"גבורה" וההעלאה מלמטה למעלה (ראה זהר ח"א רנ, א. ח"ב קמח, א-ב. תניא פ"ג. תורה אור קיא, ד. ועוד). ועל כן מבטא הזהב את עניינם של בעלי התשובה, שנמצאים תדיר בתנועה של יציאה ממצאותם הקודמת. בעלי תשובה עמלים להתנתק מן הגשמיות והחומריות, ו"לצאת" מן העולם.

"כסף" רומז על בחינת ה"חסד" וההמשכה מלמעלה למטה (ראה בספרים הנ"ל). והוא מבטא את עבודת הצדיקים שעבודתם היא להמשיך ולגלות קדושה עליונה בעולם הגשמי.

"נחושת" מלשון "נחש" (ראה ב"ר פל"א, ח. רש"י חקת כא, ט. תקו"ז תס"ו) רומזת על חטא עץ הדעת שבא בעטיו של נחש, והוא השרש של כל החטאים. ואם כן, הנחושת מבטאת עניין החטא שבו אוחזים הרשעים.

ומכאן הוראה עבור אלו העוסקים בקידוש העולם והפיכתו למשכן לו ית':

ישנם כאלו המחשיבים עצמם בדרגת "זהב" או "כסף", והיינו שהם צדיקים או בעלי תשובה. וטוענים הם, מה לנו להתעסק עם הרשעים שבבחינת "נחושת"? מוטב להתעסק עם יהודים העומדים בדרגה נעלית יותר.

ומאידך, היהודי העומד בדרגת נחושת, שעודנו שייך לענייני חטא, יכול לחשוב לעצמו, מי אני ומה אני לגשת אל הקודש, אל עבודת קידוש העולם?

ועל כך למדים הוראה מפרשתנו, שהשכנת שכינתו ית' בעולם היא דווקא על ידי עבודת בני ישראל כולם: "זהב", "כסף" ו"נחושת". ואם ישנם רק כסף וזהב, צדיקים ובעלי תשובה, אי אפשר להקים את המשכן, ומוכרחים גם את ה"רשעים" שישתתפו גם הם בעשיית דירה לו ית' בעולם הזה הגשמי.

ענינים

ידוש ואגדה

גם "צבע" המצוה צריך להיות בחיות

וערת תחשים

מין חי'. ולא היתה אלא לשעה, והרבה נונים היו לה (כה, ה. רש"י)

יש ללמוד מזה הוראה בעבודת האדם לקונו:

כל דבר שבעולם מתחלק לשלושה חלקים: א. עצם מציאות הדבר, שהוא ענין השווה בכל הדברים שבעולם - שיש להם מציאות. ב. תכונתו המיוחדת של כל דבר, שבוה כל דבר חלוק מזולתו. ג. שאר פרטי הדבר, שאינם חלק מתכונתו וממהותו, אלא הם פרטים חיצוניים בלבד, כגון צבעיו וגווניו.

וג' ענינים הנ"ל ישנם גם בקיום המצוות, שבכל מצוה ומצוה יש ג' ענינים: א. מעשה המצוה, שבזה שווים כל ישראל. ב. כוונת המצוה, שאינה שווה בכל נפש, ותלוי במידת ההבנה של האדם וברגשותיו הפנימיים. ג. הידור מצוה, שהוא דבר חיצוני שאינו מעכב בקיום המצוה, ובפרט ענינים התלויים במנהג.

והנה, יש מקום שיטעה אדם לחשוב שעיקר הדיוק בקיום המצוות צריך להיות בשני הענינים הראשונים: במעשה המצוות - שהרי המעשה הוא העיקר (אבות פ"א מ"ז), ואם יכוון האדם ולא יקיים את המצווה בפועל לא עשה כלום; ובכוונת המצוות - כי מצוה בלי כוונה היא "כגוף בלא נשמה" (ליקוטי תורה להאריז"ל ר"פ עקב. וראה תניא פל"ח). אבל הידור מצווה, ובפרט עניינים שהם מנהג בלבד - הי' אפשר לחשוב שאינם חשובים כל כך, ואינם צריכים להיעשות מתוך חיות והתלהבות.

וע"ז באה ההוראה מ"עורות תחשים", "מין חי" כו' והרבה גוונים היו לה", היינו שגם הגוונים היו חלק מן החי' עצמה (ולא שצבעו אותה בגוונים הבאים מבחוץ). להורות שאפילו דברים שהם בבחינת צבע, גוון חיצוני בלבד, כמו המנהגים והידורי מצוה - גם הם צריכים להיות מ"מין חי", דהיינו להעשות מתוך חיות.

משכן - גם בתוך ה"מדבר" שבלב

ועשו לי מקדש (כה, ח)

בפרשתנו מסופר באריכות אודות הציווי לישראל על נדבת המשכן ועל פרטי עשייתו. וצריך ביאור: הרי "התורה היא נצחית" (לשון התניא פ"ז), היינו שכל דבר המסופר בתורה הוא הוראה נצחית לדורי דורות. מהי, אם כן, ההוראה הנצחית הנלמדת מהמשכן, שלכאורה לא הי' אלא לפי שעה, ואין עשייתו ציווי לדורות?

ויש לבאר זה בהקדים ביאור א' החילוקים בין המשכן שבמדבר ובין בתי המקדש שבירושלים:

המקדש בירושלים נבנה במקום שכבר הי' מקודש מתחילתו - בארץ ישראל שנתקדשה מכל הארצות; בארץ ישראל גופא - בירושלים עיר הקודש; ובתוך ירושלים גופא - במקום שכבר הי' "שער השמים" (ויצא כה, יז, ובמדרש חז"ל שם). משא"כ המשכן לא נבנה במקום מקודש מעיקרא, ואדרבה - הוא נבנה במדבר, שלא זו בלבד שאינו מקודש, אלא שאינו מקום ישוב כלל, וכמ"ש "מדבר גו' לא ישב אדם שם" (ירמ"ב ב, ו).

וזהו חידושו של המשכן - שגם במקום שאינו מקודש כלל, במדבר, הקימו בני ישראל את המשכן, ופעלו ע"י עבודתם שתשכון שם השכינה ויאיר שם אור הקדושה.

ומכאן הוראה לכל אחד ואחד:

יש שנמצא האדם ב"מדבר" רוחני, בחינת "לא ישב אדם שם" - שאין נפשו "מקום יישוב" ו"משכן" לעניינים של קדושה הנרמזים בבחינת "אדם" [וכמבואר בספרים ש"אדם" קאי על גילוי אלקות (ראה לקוטי תורה ראה לב, סע"ב ואילך, ובכ"מ)], ומצב זה עלול להביא את האדם לידי ייאוש ח"ו, שיחשוב שאי אפשר לו להתעלות בעבודת ה'.

וזהו הלימוד הנפלא שניתן ללמוד מהמשכן שבמדבר - שגם במצב זה אין כל מקום לייאוש ח"ו, ואדרבה - זהו תפקיד האדם עלי אדמות ולשם כך נברא, לגלות את הקדושה ולהאיר את ה"מדבר" שבנפשו פנימה.